

УДК.711.062

к.т.н., доц. Мамедов А.М.,
к.т.н., доц. Апостолова-Сосса Л.О.
Київський національний університет будівництва і архітектури

ПРОБЛЕМИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ВИДОВОГО РОЗКРИТТЯ ІСТОРИЧНИХ ЛАНДШАФТІВ

Розглянуті проблеми збереження видового розкриття історичних ландшафтів на прикладі м. Києва.

Ключові слова: *культурна спадщина, видове розкриття, панорама міста, просторові обмеження забудови.*

Культурна спадщина – створені поколіннями людей за тисячоріччя матеріальні та духовні цінності, є уособленням історичної пам'яті нації, одним з чинників державотворення. Зберігаючи культурну спадщину нація підтримує свою самоідентифікацію в світовому культурному співтоваристві. Отже, питання збереження об'єктів культурної спадщини має в теперішній час неабияке значення. Надзвичайно вразливими щодо зовнішніх впливів є об'єкти культурної спадщини, розташовані в межах населених пунктів, у зв'язку з підвищеним антропогенним навантаженням. Для створення умов їх надійного захисту при розробці стратегій територіального розвитку містобудівних систем вони мають враховуватись як чинник обмеження не лише в двовимірному просторі – плані, а і в тривимірному просторі.

Одну з найважливіших ролей у формуванні зовнішнього вигляду міста відіграє його ландшафт. Форми рельєфу місцевості визначають особливості видового розкриття міської забудови, формують панорами і характерні види. Київ є одним з найкрасивіших міст України завдяки багатству форм свого природного ландшафту. Його особливостями є: розташування на обох берегах річки Дніпро, що створює умови для формування правобережної і лівобережної панорам міста; наявність значних озелених, вільних від забудови територій в районі водного діаметра міста, що сприяє комплексному, панорамному видовому розкриттю історичного середовища з боку акваторії, лівобережжя і піднесених видових майданчиків; активний горбистий рельєф правобережжя, на якому розташована історична частина міста, що дає можливість для формування різноманітних видових зон, фронтів та осей за участю об'єктів культурної спадщини.

Збереження основних історичних особливостей характерних панорам і видів міста є одним із важливих завдань у сфері охорони культурної спадщини. Будівельна діяльність радянського періоду і останніх десятиліть в м. Києві

проводилася без урахування збереження видового розкриття історичних ландшафтів і особливо цінних об'єктів культурної спадщини. Це призвело до того, що були втрачені деякі характерні точки і цінні зони видового сприйняття основних пам'яток, перекриті окремі видові осі і фронти, у зв'язку з появою дисгармонуючих споруд порушена композиційна цілісність найбільш цінних видів і панорам (в панорамі правобережній частині міста з'явилися неспівмасштабні новобудови), активні форми рельєфу нівелюються великомасштабною забудовою (збудова підніжжя схилів). Такі зміни особливостей видового розкриття відбуваються внаслідок того, що ландшафтні утворення до недавнього часу на законодавчому рівні не фігурували в якості охоронюваних історико-культурних об'єктів.

Значним кроком по їх захисту стала поява в законодавстві [1] поняття ландшафтного об'єкта культурної спадщини (рис.1), що тепер дозволяє брати на облік і визначати предмет охорони природних територій, що мають історичну цінність. Відповідні режими використання цих територій визначаються історико-архітектурним опорним планом, але це не дає в повній мірі зберегти особливості їх видового розкриття, оскільки не враховується композиційний вплив об'єктів за межами охоронюваних територій. До недоліків такого підходу ще можна віднести його інерційність: внесення змін до плану відбуваються не в реальному режимі часу та недоступні в такому режимі широкому загалу. Також, з точки зору простору існує «гранична» проблема: без додаткового, ретельного аналізу неможливо визначити видовий вплив об'єктів, що планується розмістити близько до меж охоронної зони.

Рис. 1. Класифікація об'єктів культурної спадщини.

В умовах сучасного розвитку ГІС-технологій і доступності телекомунікаційних послуг населенню рішення задачі динамічного оновлення та доступності зацікавленим установам, спеціалістам і мешканцям міста меж охоронних зон і територій та умов обмеження містобудівної діяльності не має технічних проблем. Прикладом такого рішення може виступити електронний атлас Москви [2], з шарами, що включають різноманітну інформацію, включаючи межі територій об'єктів культурної спадщини та інформацію про них (рис.2).

Рис.2. Фрагмент атласу Москви з межами територій об'єктів культурної спадщини.

Для запобігання негативного впливу новостворених містобудівних об'єктів на видове розкриття ландшафту наступним кроком має стати визначення в якості охоронюваних об'єктів найбільш цінних видів, силуетів і панорам. На даному етапі є доцільним визначення для кожного з охоронюваних ландшафтних об'єктів та найбільш цінних нерухомих пам'яток основних параметрів видового сприйняття з встановленням їх цінності, і внесення до паспорту об'єкта культурної спадщини в якості однієї з характеристик найбільш цінних видів їх візуального розкриття з визначенням чітких обмежень по можливості їх зміни. Для найбільш цінних видів і панорам можливо також встановлення особливого охоронного статусу, коли охороні буде підлягати не пам'ятник, а вид або панорама.

Наступний крок – перехід з двовимірних меж охорони об’єктів культурної спадщини до тривимірних. Аналіз сучасних картографічних сервісів (рис.3) та можливостей ГІС-технологій свідчить про те, що технічне рішення цього питання буде можливим вже в найближчі роки.

Прага

а) Панорамна фотографія

б) Цифрова модель

Париж

а) Панорамна фотографія

б) Цифрова модель

Лондон

а) Панорамна фотографія

б) Цифрова модель

Рис. 3. Порівняння панорамних фотографій і цифрових 3-х вимірних моделей для різних міст Європи із використанням програми Google Earth.

Література

1. Закон України «Про охорону культурної спадщини» [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/go/1805-14>.
2. Электронный атлас Москвы [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://eatlas.mos.ru/>

Аннотация

Рассмотрены проблемы сохранения видового раскрытия исторических ландшафтов на примере г. Киева.

Ключовые слова: *культурное наследие, видовое раскрытие, панорама города, пространственные ограничения застройки.*

Abstract

The article discusses the ways of conserving historical views of city landscape in Kyiv.

Keywords: *cultural heritage, spatial disclosure, view of the city, spatial constraints of building.*